

Marosvécsi kastélymese

Az erdélyi Kemény Kastély közösségi színterré válik

A Maros folyó partján, az erdélyi havasok ölelésében található az egykori Helikon bölcsője és bástyája: a marosvécsi Kemény Kastély. A korábban pszichiatriaként használt épület a Kemény család tulajdonába visszakérülve kapott és hozott új lehetőségeket, reményeket: az új tulajdonosok ugyanis nemcsak a kastélyt, hanem a benne megtestesülő szellemi örökséget is vissza szeretnék adni a közösségnek. Tóth Andrea az egyik örökös párjaként talált elhivatásra a kastély újraélesztésében, kulturális-közösségi térére való alakításában.

Szabó Judit Nikoletta: Nagyon romantikusan hangzik, hogy egy erdélyi kastély „úrnője” lehetsz, és úgy tudom, az ide vezető út is regényes. Hogyan kerültél Erdélybe, s hogyan lett belőled kastélytulajdonos?

Tóth Andrea: Született budai polgári család tagjaként sohasem gondoltam, hogy egyszer tiszteletbeli székelyként Erdélyben fogom igazán otthon érezni magam. Ám jól tudjuk, hogy a szerelem útjai kifürkészhetetlenek... Erre az én esetem a fényes példa. Egy véletlen reptéri találkozás után egy erdélyi nemesi család leszármazottjában találtam meg a páromat. Találko-

zásunkkor még szó sem volt a kastély visszaszolgáltatásáról, de Géza jóvoltából egy olyan világba csöppentem, ami elvarázsolt és nagyon más volt, mint a budapesti rohanós, ideges és lélektelen világ. A mai napig sem igazán értik még a közvetlen környezetem, kollégáim, rokonaim sem, mi az, ami „fogva tart”, és rábír arra, hogy gyakran hetente megtegyem a 600 kilométert oda, és ugyanannyit vissza egy hétfégre, egy ölelés vagy egy adventi gyertyagyújtás miatt.

Sz. J. N.: Mit kell tudni új pátriáról, Marosvécsről, valamint a településen található Kemény-kastélyról?

T. A.: Az erdélyi Marosvécs a Görgényi és a Kelemen havasok között, a Maros partján fekvő 60%-ban magyarok lakta település. Közigazgatásilag még három magyar és két román falu tartozik hozzá. Bár eredetileg magyar többségű település, az utóbbi években olyan erőteljes elvándorlás folyik, hogy a magyar lakosság aránya drasztikusan csökkent, és emiatt a lakosság kor szerinti összetétele is nagymértékben megváltozott. A férfiak jelentős része külföldön keresi a megélhetést, és egy bizonyos kor felett magukkal viszik a gyermeke-

iket is – főleg a tinédzsereket és a fiatal felnőtteket. Jellemzően a 30-50 év közötti hölgyek és a kisebb gyerekek (16 éves korig) maradnak itthon, így számunkra közösség-építés szempontjából ők jelentik a célcsoportot.

A Kemény család 2014 szeptemberében kapta vissza az 1240-ben épült, az Erdélyi Helikonnak otthont adó hatalmas várkastélyt. A kommunizmus alatt ebben az épületben egy pszichiátriai intézet működött – nem csoda, hogy a korábbi pompának, nemesi életnek nyoma sem maradt az épületben. A visszaszolgáltatás után mindenhol kiürített, fehérre vagy rózsaszínre meszelt falak, ablakrácsok és elviselhetetlen bűz fogadtak bennünket.

Kiállítás megnyitó

A feladat tehát adott volt. Kemény János fejedelem és Kemény János báró, Erdély legnagyobb mecénásának öröksége újra vissza kell, hogy kerüljön a kulturális körforgásba, és közösségi térként szerepet kell vállaljon a környék magyarjainak identitást erősítő és a minőségi szórakozást, tevékenységet biztosító helyszínei között. Ez lett a küldetésünk.

Sz. J. N.: Milyen volt a fogadtatása a helyiek körében annak, hogy a kastély régi-új tulajdonosai közösségi színtérré szeretnék alakítani az épületegyüttest?

T. A.: E tekintetben nem volt könnyű a helyzetünk. Négy éve, amikor a kastélyt visszaszolgáltatták, a falusiak közül már csak néhányan emlékeztek a bárói családra, melynek tagjai annak idején rendkívül kedveltek voltak a helyiek körében. Báró Kemény János és felesége, Augusztina nagyon jó kapcsolatban volt a falusiakkal. A kommunizmus éveitől felcseperedő két generáció, sajnos már nem a munkaadóra és jószívú báróra emlékezett, hanem az elnyomó, népsanyargató nemesi család víziója élt bennük. Amikor kiderült, hogy tízéves pereskedés után visszakapja a család a kastélyt, bizony komoly propagandaháború indult ellenünk. Mivel ebben az épület-

ben közel hatvan évig egy ideg- és elmeegógyógyintézet működött, munkát adva helyi lakosság 90%-ának, ők csak annyit láttak, hogy a báró leszármazottjai elveszik a munkahelyüket. Sajnos a helytelen kommunikációnak és a politikai inkorrektységnek köszönhetően az már nem jutott el az egyszerű emberek fülébe, hogy a család lemondott a kastélyhoz tartozó 2 hektárnyi területéről, amelyen egy modern európai szabványoknak megfelelő intézet épült. Ebben a mai is működő, 300 ápolat ellátó intézetben a falu lakosságának továbbra is 90%-a dolgozik. Munkahely tehát nem szűnt meg, sőt, még bővültek is a lehetőségek! A segítőkésznek egy-

általán nem mondható közegben kezdtük meg a munkát 2014 őszén. Az, hogy kinyitjuk, és közösségi térként fogjuk használni ezt a hatalmas, 4000 négyzetméteres várat, az első perctől nem volt kérdéses. Mivel az Erdélyi Helikon az egész nemzet öröksége, soha nem merült fel a családban az, hogy magánterületként, zártan és csak a családtagok használatában legyen ez az épület.

Mint minden családban, nálunk is a hét örökös hétféleképpen gondolkodik, de a közösségi használatban egyetértettek az unokatestvérek.

Sz. J. N.: Hogyan vágtatok bele, voltak-e segítőtársaitok?

T. A.: A kezdet kezdetén mindenki nagyon lelkes volt, és ígéreteknél sem voltunk híján. A régi „vásárhelyiek” – akik még emlékeztek a báróéokra, és megélték a kommunizmus sötét bugyrait – örvendtek az új helyzetnek, és sokan hétvégén keresztül jöttek takarítani, csinosítani az épületet. Szerencsére az épület állapotával nagy problémák nem voltak, hiszen bármennyire is figyelmen kívül hagyták a korábbi használók például a műemlékvédelmi szabályokat és elvárásokat, mégiscsak használatban volt a kastély. Így volt teteje, műkö-

Néptánc

Sajtótájékoztató – „Kapunyitás”

dő nyílászárói – szemben azzal a közel 300 erdélyi kastéllyal és kúriával, amelyek mára már valóban az enyészeté lettek.

A település kulturális ellátottságáról tudni kell, hogy van ugyan kultúrotthon, de nincs olyan munkatárs, aki programokat szervezne. Tapasztalatom szerint ez a helyzet jellemzi az erdélyi települések jelentős részét is. Régebben a tanítók voltak azok, akik a falu kulturális mozgatórugói és „programszervezői” voltak. Ma azonban már annak is örülünk, ha van magyar tagozat egy-egy faluban. Sajnos a pedagógusok annyira elfoglaltak, hogy nem érnek rá a közösség-szervezésre. A helyi közösség-szervezés és a magyar kultúra ápolásának másik alappillérei korábban a református egyház és a „pap bácsi” voltak. Itt is komoly problémák vannak: drasztikusan csökken a hívek száma, és a Tiszteletes Úr idejét is leköti a négy falu közti ingázás. A hatalmas kastélyt csupán évente kétszer nyitották meg, így a marosvécsiek nem érezhették annyira a sajátjuknak. Mindazonáltal bízunk benne, hogy ha jól dolgozunk, és megtaláljuk a hangot a falu közösségével, akkor a programjainkon lesznek látogatók, és a lakosok szívesen segítenek majd.

Volt egy kulturális egyesületünk, amely felvállalta az épület

és a szellemi örökség gondozását. A mai napig is a Kemény Augusztina Kulturális Egyesület adminisztrálja a kastéllyal kapcsolatos folyamatokat, és természetesen ezzel az egyesülettel indulunk a pályázatokon is. Mivel gondolnunk kell arra is, hogy erőnk véges, szükséges kinevelnünk a jövőbeli munkatársainkat. Idén hosszas meggyőző munka eredményeként a korábban nálunk szakmai gyakorlatát letöltő szászrégeni középiskolás beiratkozott a kolozsvári Babes-Bolyai Egyetem Kulturális Turizmus szakára. A fiatalember szeptembertől ösztöndíjat kap az egyesülettől, hogy könnyebb legyen az élete: szeretnénk

éreztetni vele, hogy számítunk rá, és biztos jövőt biztosítunk neki, ha elvégzi az egyetemet. Reményeink szerint minden évben be tudunk majd iskolázni egy-egy fiatalot, és így szakmailag is biztosítjuk a folyamatosságot.

A Magyarországon élő leszármazottak, különösen Kemény Endre, itthon próbál szintén egy egyesület keretein belül segíteni. Kezdetben minden egyes rendezvényünket minimális költségvetéssel próbáltuk megtervezni. Ezt a minimális forrást régi barátoktól „kuncsorogtuk” össze. Lelkesen és hittel tettük a dolgunkat. Úgy éreztük, képesek vagyunk bármire, hiszen egy évtizedes várakozás és reménykedés előzte meg ezt a helyzetet.

Ígéretekkel – ahogy mondani szokás – tele volt már a padlás, de minimális volt a megvalósulás. Lassan rájöttünk, hogy csak az fog megvalósulni, amit következetesen és kitartóan végigviszünk a forrásteremtéstől a megvalósításig. Ez is egy lecke volt.

Sz. J. N.: Mivel mutatkozott be a közösség számára visszaadott kastély?

T. A.: Kezdetben csak olyan programokat tudtunk szervezni,

Román néptáncgyűttes – Néptáncfalalkozó

amihez nem volt szükség komoly infrastruktúrára, ennek hiányát kreativitással pótoltuk. Az első nagy rendezvényünk 2014. november második hétvégéjén a „Kapunytás” volt, amire 700 ember látogatott el! Felemelő élmény volt látni a nagy tömeget, s mindez megerősített minket abban a hitünkben, hogy igenis érdekli az embereket a kastély sorsa, és szívesen vesznek részt az újjáélesztésében.

A koncepciónk szerint elkezdtünk olyan programokat szervezni, amelyeket szeretnénk volna rendszeressé tenni, s hagyományként vinni tovább. Így kezdődtek a „Ropjuk a táncot” című néptánc-találkozók szervezése. Az első 2015 tavaszán volt, s idén ősszel már a nyolcadik találkozót szerveztük meg. Ezen a rendezvényen nemcsak a környező települések tánc csoportjait hívjuk meg, hanem tematikusan mindig más-más megye táncosait invitáljuk a rendezvényre. Mivel igyekszünk jó viszonyt ápolni a „román és roma kisebbséggel”, is, így ezeken a rendezvényeken rendszeresen fellépnek román és cigány néptánc csoportok is. A jövő évi nagy tervünk egy teljes Kárpát-medencére kiterjedő néptánc-találkozó megszervezése. Minden elcsatolt területről hívnánk együtt-

Könyvvásár

teseket, akik két napig Marosvécsre varázsolnák a trianoni diktátum előtti sokszínű kavalkádot.

Sz. J. N.: Mi a helyzet most, hogyan telnek a napok a kastélyban?

T. A.: A kezdeti érdektelenség után lassan a falusiak is megbarátkoztak a gondolattal, hogy a „báró” visszatért, és kezdtek egyre többen megjelenni az eseményeinken. Előszörban a gyerekeknek szervezett programok voltak különösen sikeresek: így a Töklámpás fesztivál és a farsangi multság minden évben sok-sok gyereket felcsalogat a kastélyba. Közeledvén az Advent időszaka, mi is igyekszünk aktívan

részt vállalni ebben a csodavárásban. Ebben az évben már szervesen sikerült beépülni helyszínként a polgármesteri hivatal által szervezett hivatalos ünnepsorozatba. A kastélyban lesz advent utolsó vasárnapján a programsorozatot záró műsor, ahol a falu apraja és nagyja együtt imádkozik majd, és készül fel lélekben is a Megváltó születésére.

Ugyancsak büszkék vagyunk arra, hogy az „Örökségünk Őrei” elnevezésű programba a tavalyi évben, egy szászrégeni líceum lelkes diákjainak és pedagógusainak jóvoltából ez az épített örökség is rivaldafénybe került, és egy országos vetélkedő helyszíne lehetett.

Sz. J. N.: Milyen elgondolások mentén állítjátok össze a programkínálatot?

T. A.: E tekintetben különösen sokat tanultunk az elmúlt években. „A kevesebb néha több” elv mentén dolgozunk: vannak hagyományteremtő és ma már hagyományosnak mondható programjaink. Ilyenek a néptánc-találkozók, középiskolások Helikon tábora, Ismerős Arcok koncert, és az állandóan megújuló és folyamatosan bővülő népművészeti kiállításaink.

Rendszeresen tartunk könyvbemutatókat, dedikálásokat, de hagyomány lett az *Augusta bál* is.

Ismerős Arcok

A kastély igazán májustól novemberig tudja betölteni a közösségi tér szerepét, így a programjaink is erre az időszakra korlátozódnak. Mivel épített örökségként múzeumi funkciót is ellát az épület, a programkínálatunkat igyekszünk a nyári turista szezon igényeihez is alakítani. A családi napok, hétvégék népszerűek. Ezeken a programokon valóban a legkisebbtől az idősekig minden korosztály megtalálhatja a neki tetsző elfoglaltságot.

Összességében igyekszünk megtalálni a megfelelő egyensúlyt a különböző zenei, irodalmi és szórakoztató műsorok terén. Szervezünk könnyűzenei koncerteket – többek között fellépett már nálunk az Ismerős Arcok, a Titán zenekar, Homonyik Sándor és Keresztes Il-dikó is. Egyre többször fordul elő, hogy megkeresnek minket például kórusok, zenekarok, hogy szívesen rendeznének Marosvécsen koncertet, kórustalálkozót, gyermekszínházi előadásokat. Az idei év talán legszebb estélyét is Haáz Sándornak és a Szentegyházi Gyermek Filharmóniának köszönhetjük. Száz székely népviseletbe öltözött, csillogó szemű és aranytorkú gyermek állt a Kemény Kastély udvarán épített színpadon! A kastély ablakiban és az udvaron közel 500 ember törölgette a megatottság könnyeit, miközben együtt énekeltük azokat a népdalokat, amelyek minden magyar szívét megdobogtatják. A ma-

Komolyzene

gyar és a székely himnusz együtt éneklésével azt hiszem, mindnyájan olyan lelki örömet éltünk át, amely kárpótolt minket minden korábbi kudarcért és nehézségért.

Ez a kastély volt a helyszíne 1926–1944 között annak a mozgalomnak, ami Erdélyi Helikon néven vonult be az irodalomtörténetbe, s melyet olyan nevek fémjeleznek, mint Kós Károly, Nyíró József, Gr. Bánffy Miklós, Wass Albert, Reményik Sándor, Dsida Jenő és még számtalan kitűnő író és költő. Minden évben a Helikon kapcsán komoly irodalmi programokat szervezünk. Ilyen például a minden év augusztusában megrendezésre kerülő *Helikonista leszármazottak találkozója* vagy a Wass Albert emléknap. Nem akarjuk eltékozolni azt a szellemi örökséget, amit a Helikon jelent, és hatalmas feladatnak tartjuk a mai világban irányt mutatni az irodalom segítségével a felnövekvő, sajnos egyre kevésbé olvasó és érdeklődő generációnak.

Ezért szervezünk olyan tematikus táborokat és előadásokat, amelyeken próbáljuk a múlt értékeit mai nyelvre lefordítva átadni a fiataloknak. Ezen programok finanszírozásában sok segítséget kapunk a BGA-tól, illetve a csíkszeredai konzulátustól is.

Az idei Mátyás király emlékév keretében mi is igyekeztünk több olyan programot is szervezni, amivel bekapcsolódhattunk az emlékévkébe. Ilyen volt például az a Hunyadi Mátyás Élettere című kiállítás, amelyet a Magyarság Háza jóvoltából sikerült Marosvécsen megrendezni. Egy egész napos reneszánsz nap keretében nyitotta meg a kiállítást Csibi Krisztina, a Magyarság Háza igazgatója és kóstolhatták meg a jelenlévők azt a speciális Mátyás tortát, amit kifejezetten az emlékév tiszteletére készített egy paksi cukrászda. A gyerekek és felnőttek egyaránt tanulhattak reneszánsz táncokat, emellett kipróbálhatták a kor harci játékait, és felpróbálhatták a korabeli ruhákat is.

Mivel a kastélykertben van Wass Albert hamvainak egy része eltemetve, így adódik a feladat, hogy az író műveinek és szellemi örökségének ápolását is felvállaltuk. Ennek megfelelően az évfordulókon, megemlékezéseken olyan előadókat hívunk, akik hűen tolmácsolják az író műveit. Érdemes tisztában lenni vele, hogy Romániában Wass Albert még mindig háborús bűnös, így gyakran kerülünk a helyi hatóságok látószögébe.

Fili Marosvécsen

Viszont azért azt mindenképpen el kell mondani, hogy mi itt nem érzékeljük azt a nacionalista és elleneséges hangulatot a románok részéről, ami gyakran megjelenik a médiában! Mi egyszerű lakosokként barátságban és békességben élünk velük együtt.

Sz. J. N.: Milyen forrásból valósul meg ez a színes kulturális élet?

T. A.: A pénzügyi probléma komoly kihívás elé állít minket minden egyes esemény szervezésénél. Kulturális Egyesületként próbálunk pályázni, illetve szponzorokat keresni egy-egy eseményhez. A helyi tanács, illetve a megyei vezetés nehezen nyitja meg a pénztárcáját, így leginkább magunkra és a meggyőző erőnkre számíthatunk. Amikor elkezdtük ezt a munkát, akkor én azt mondtam Nagy Kemény Gézáknak, az örökösnek, hogy körülbelül 4-5 évre lesz szükség ahhoz, hogy a szisztematikus építkezésnek eredménye legyen, és valóban legyenek résztvevői a programjainknak.

Idén az utolsó nagy rendezvényünkön, a Castellum Alapítvány-nal közösen szervezett Kastélynapon 740 vendég vett részt. Kicsik és nagyok, fiatalok és idősek. Ezen a gyönyörű kora őszi napon úgy éreztük, nagypapa és nagymama odafentről mosolyogva néz le az általuk imádott, és most újra élő, színesen zsibongó kastélyra.

Nagyon szeretném, ha a jövőben az itthoni jó közösségfejlesztő gyakorlatot át tudnám ültetni Erdélybe. Tapasztalatom szerint vannak olyan kollégák, akik nagyon szívesen közreműködnének az itthoni mintaprojektek kinti adaptációjában, és biztosan tudom, hogy nagy szükség van az anyaországi segítségre ahhoz, hogy megtarthassuk magyarságunkat és továbbadhassuk értékeinket a fiatalabb generációnak. Ezek az értékek adnak nekünk tartást és önbecsülést, nagyon nagy szükségünk van rájuk.

Sz. J. N.: Milyen konkrét terveitek vannak a kastéllyal a jövőre nézve?

T. A.: Hosszú távú terveink között az első, hogy ismét az „Irodalom fellegvára” lehessen Marosvécs, ahogy annak idején Wass Albert jellemezte a helyet. Egy „összirodalmi” központot szeretnénk létrehozni az EMÜK (Erdélyi Művészeti Központ) mintájára, ahol az irodalom és a színház lenne a főszereplő. Alkotótáborok, konferenciák, továbbképző központ és kiállítótér kialakítása a tervünk, méghozzá úgy, hogy valóban minden korosztály megtalálja az őt érdeklő tevékenységet. Közeli céljaink sokkal kézzelfoghatóbbak. Szeretnénk minél több és változatosabb kiállítást rendezni.

Mivel elsődlegesen a környék lakosságát szeretnénk aktivizálni, így tavasszal indítjuk a tankatalógus programot, illetve megpróbálkozunk egy olyan filmvetítési sorozattal, amelyet korosztályonként igyekszünk tervezni. A 2019-

es év kiemelt feladata az „Örökségünk Őrei – Fogadj örökbe egy műemléket!” program továbbfejlesztése és esetleges magyarországi adaptációja. Ez a programsorozat személyes kedvenc, hiszen mindazt megtestesíti, amiért négy éve küzdünk. Középkorúak örökbe fogadnak egy-egy műemléket, aminek történelmével, szerepével, múltjával és jelenével ismerkednek hat hónapon át. Eközben népszerűsítik, és egyre ismertebbé teszik az általuk választott épített örökséget. Ezzel közelebb kerülünk a mai kor emberéhez, és a diákok is jobban magukénak érzik majd az eddig esetleg „halottnak” vélt épületeket. Nagyszerű érzés, ahogy élet költözik az épületekbe, és megható az a lelkesedés, ahogy ezek a sokszor megbélyegzett kamaszok szívvel-lélekkel küzdenek, hogy minél többet megtudjanak az általuk választott örökségekről. Pontosan tudják, hogy rajtuk múlik az értékek továbbvitele, életben tartása.

Helikon találkozó, Kastélykert

TÓTH ANDREA az erdélyi Marosvécsen található Kemény Kastély kulturális program-szervezője. Magyarországon közel harminc évig dolgozott főként színházi és zenei területen, mielőtt rátalált hivatására.

SZABÓ JUDIT NIKOLETTA a Nemzeti Művelődési Intézet kommunikációs csoportvezetője. Intézményi kommunikáció szervezése területén a Budapesti Művelődési Központban és a Nemzeti Művelődési Intézetben tett szert komoly tapasztalatra, de saját vállalkozásában is teljesített marketingszervezői, valamint szöveg- és cikkírói megrendeléseket. 2002 óta publikál különböző sajtóorgánumban kultúra és életmód témában.